

Medlemsblad för Svensk-Lettiska Föreningen

Nr 1 (37) 2006, februari

Ordförande: Torgny Wiktorsson, tel 08-782 92 19, 070-782 92 19,
e-post: torgny@kubs.se
Redaktion: Rune Bengtsson, Siargatan 11, 5 tr, 118 27 STOCKHOLM
tel 08/740 42 53, 782 26 37, e-post: rune.bengtsson@prv.se
Postgiro: 94 86 93-7, medlemsavgift 150 kr
Hemsida: www.svensklettiska.se

Kallelse till årsmöte

Härmed kallas medlemmarna i Svensk-lettiska föreningen till ordinarie årsmöte måndagen den 20 mars 2006 i TCO-huset, Grev Turegatan 33, Stockholm. Insläpp från 18.00, årsmötet börjar 18.30.

Förutom sedvanliga årsmötespunkter kommer styrelsen att lägga fram ett förslag till nya föreningsstadgar. Förslaget finns på vår hemsida www.svensklettiska.se men kan också fås på papper efter hänvändelse till någon i styrelsen.

För den som befinner sig utanför 08-området men vill delta i årsmötet kommer det att finnas möjlighet att delta per högtalartelefon. Kontakta ordföranden för detaljer.

I år är det femton år sedan Baltikums frigörelse.

För att uppmärksamma detta, kommer LARS FREDÉN, chef för internationella avdelningen vid European Space Agency - ESA, efter årsmötesförhandlingarna att kåsera från sin bok "Förvandlingar, Baltikums frigörelse och svensk diplomati 1989 - 1991". Detta sker direkt efter årsmötesförhandlingarna, alltså ca kl 19.00.

Lars Fredén var under åren 1989 - 1991 svensk konsul i Riga. I sin bok beskriver han framför allt Lettlands och Litauens men också Estlands väg fram till frigörelsen från Sovjetunionen.

Tag denna unika chans att få ta del av ett mycket initierat och spännande kåseri om dessa händelserika år som föregick och ledde fram till frigörelsen!

Minnen från min tid som ledare för Frälsningsarmén i Lettland.

Under de senaste veckorna har jag blivit påmind om min första kontakt med Lettland och den kamp som utkämpades på andra sidan Östersjön 1991 för ett fritt Baltikum. Mina besök, mitt arbete och alla mina vänner som jag fått där har även gjort att Lettlands folk ligger mig mycket djupt om hjärtat. Under de 2 ½ år som jag och min familj bodde i Riga fick jag verkligen vara med om att se en stad i förvandling. Vi hann vara med om att ha tre olika valutor i landet. Som ett minne har jag också mitt "Vizitkarte". Detta lilla fotolegitimation som talade om att jag var en Ridzenieks var jag tvungen att visa upp för att kunna handla vissa varor i affären. Jag har stått i de olika köerna för att köpa bröd och mjölk. Sprungit ut med slaskhinken till sopbilen som kom två gånger om dagen på bestämda tider. Beställt alla telefonsamtal till Sverige med förhoppning att inte behöva vänta alltför länge osv.

När jag idag besöker Lettland ser allt helt annorlunda ut. Idag står jag i kö till de olika snabbköpskassorna och alla de varor som jag även kan köpa i Sverige finns t.ex där på Rimmi. Volgan och Vazen har blivit utbytt mot Volvo, Ford och andra moderna sportbilar. Var och varannan, ung som äldre, har idag också en mobiltelefon. Allt har gått med en rasande fart. Men tyvärr finns det ännu många som har det svårt och lider ekonomisk och social nöd. Klyftan mellan fattiga och rika är kanske ännu större idag än vad den var i början på 90-talet. Idag handlar kanske inte kampen om friheten utan istället om överlevnaden. Behoven finns ännu kvar.

Den 23 augusti 1989 tog två miljoner människor varandra i hand och formade en mänsklig kedja från Tallinn via Riga till Vilnius. Den "Sjungande revolutionen" blev nu ett fredligt uttryck för folkets längtan efter frihet.

Måndagsmöten hölls på flera platser i vårt land och själv hade jag förmånen att bl.a. få tala vid ett måndagsmöte i Karlstad.

I början av januari 1990 fick min fru och jag en förfrågan från Frälsningsarméns ledning om vi var villiga att återöppna Frälsningsarméns arbete i Lettland. För mig personligen var det ett okänt land trots att det låg så nära Sverige. Frälsningsarméns arbete började första gången 1923 i Lettland och förbjöds senare den 14 september 1943 av den tyska ockupationsmakten.

Våren 1990 började jag en kurs i lettiska vid Stockholms universitet. Eftersom jag då bodde i Kristinehamn fick jag pendla. Maija Grinbergs var min lärare och hon berättade också om den sommarkurs i lettiska som skulle vara vid Rigas universitet. Min fru Mona och jag åkte över till Riga tillsammans med våra barn. Vår kurs gav inte bara en inblick i språket utan vi fick även göra olika studiebesök och fick även en inblick i både Lettlands historia och dess kultur.

Det var även en upplevelse att vara med om den stora sångfestivalen och se den stora marschen på Brīvības iela där de tre landsledarna för Estland, Lettland och Litauen saluterades utanför Dailis teatern. Docent Valentina Gurtaja som var vår lärare vid universitetet i Riga förmedlade många kontakter och bl.a skrev en journalist om Frälsningsarmén i både en lettisk och ryskspråkig tidning. Även i den lettiska radions nyhetsprogram berättades det om Frälsningsarmén.

Under året hölls täta kontakter och besök till Lettland. Kontakter togs med Kyrkministeriet, Arnolds Koblinski och Janis Timpa. Ärkebiskop Karlis Gailitis var även till stor hjälp i vår start men tyvärr omkom han så tragiskt i en bilolycka.

För att Frälsningsarmén åter skulle kunna börja sin verksamhet krävdes också vissa statuter skrevs ner och att det fanns en styrelse. Vid ett möte hemma hos Marija Gorska som en gång hade varit frälsningsofficer beslutades att Frälsningsarméns arbete åter skulle öppnas i landet. Ledaren behövde inte vara inhemsk utan kunde också komma från utlandet. Vid detta möte blev då jag vald av en grupp f.d. lettiska frälsningssoldater och vänner till att bli dess ledare. Detta innebar också att jag blev

juridiskt ansvarig för all verksamhet och att jag personligen var tvungen att underteckna alla handlingar för att de skulle gälla. Dessa handlingar lämnades in till myndigheterna den 2 november 1990 och den 18 november kunde vi sedan efter 50 år åter hålla det första officiella mötet i Golgatakyrkan i Riga. Vid detta möte invigdes fyra frälsningssoldater och flera f.d. frälsningssoldater återupptogs som soldater. Detta var en stor dag för de lettiska frälsningssoldaterna och för dem som en gång varit med i Frälsningsarmén. Många funderade över vilka vi var som gick omkring i okända uniformer i Riga men det fanns också de som med tårar i ögonen kom ihåg Frälsningsarmén.

Men situationen var trots allt orolig i de baltiska staterna. En oro och rädsla fanns att friheten skulle försvinna. Man började bygga barrikader och man vaktade regeringsbyggnader, parlament, TV-hus osv. Tillsammans med några lettiska frälsningssoldater hade jag också en möjlighet till att visa mitt stöd och sympati i det lettiska folkets frihetskamp. Vi kunde kanske inte göra så mycket men vi fanns där för att dela ut kaffe, bröd och även samtala med dem som fanns där. För mig som hade blivit vald av de lettiska kamraterna till att vara deras ledare var det också en självklarhet för mig att finnas hos dem. Lettland och det lettiska folket låg och ligger ännu på mitt hjärta.

Söndagen den 20 januari 1991 var och blev en mycket speciell söndag för mig. I Adventistkyrkan i Riga skulle Frälsningsarmén nu ha en direktsänd TV-gudstjänst som jag skulle medverka i. I gudstjänsten var det också en ung kvinna som var rullstolsburen som blev invigd till frälsningssoldat. När vi senare kommer hem till ett par vänner och ska dricka lite kvällste rapporterar plötsligt TV-reportern om skottlossningen vid inrikesministeriet i Riga. Tidningshuset hade nu även ockuperats av Omontrupperna. Vad höll på att hända? När vi ser på nyheterna ringer även min fru från Sverige och berättar om vad hon sett på TV i Sverige. Jag tror hon just då visste mer än vad jag själv visste. Denna blodiga söndag fick sex människor sätta livet till i frihetskampen. Jag beslutade mig för att så fort som möjligt försöka komma till mitt hotellrum ifall något mer skulle inträffa. På natten kunde jag även från mitt hotellfönster se hur tanksen rullade in på Rigas gator. Stämningen var nu mycket spänd. Åter började landet att åter isoleras från yttvärlden på grund av det som då hände i Moskva. Gränserna stängdes på nytt och all kontakt med Lettland bröts. Detta blev en tid av oro för både mig och min fru liksom för den lilla gruppen av frälsningssoldater och vänner som fanns i Riga. Vad skulle nu hända och skulle det nu bli möjligt att fortsätta det arbete som hade påbörjats. Men som vi alla vet gick utvecklingen mot det bättre och gränserna kunde åter öppnas och jag kunde tillsammans med min fru och våra barn flytta till Lettland.

I slutet av 1930-talet hade Frälsningsarmén byggt en fastighet på Bruninieku iela. Den blev aldrig invigd utan blev konfiskerad av ockupationsmakten. Sedan många år hade Byggnadsarbetarnas fackförbund disponerat huset och den stora möteslokalen användes som teater och danslokal och hette Oktobris. Eftersom fastigheter och mark skulle återgå till de tidigare ägarna fick Frälsningsarmén åter sin byggnad. Den hade blivit mycket nedsliten och det krävdes stora reparationer och ombyggnader för att åter kunna användas för Frälsningsarméns verksamhet. I den lokal som hade varit videolokal kom en mödra- och barnvårdsklinik att inrättas och i källaren kunde plats beredas för kläutdelning. I den stora foajén ordnades möjlighet för sopputdelning osv.

Men byråkratin var inte lätt. Stort stöd hade vi i kyrkoministern och hans medarbetare och juristen Astrida Jurkele som gav oss god hjälp. Även Gun von Krusenstjerna som då arbetade på den svenska ambassaden i Riga och byggnadsfackets ordförande Mara Tomsone var en god hjälp.

Den 19 oktober 1991 kunde en offentlig invigning hållas i Frälsningsarméns fastighet och i slutet av 1992 stod även den stora möteslokalen klar för invigning. Idag har ytterligare en genomgripande ombyggnad och renovering gjorts av fastigheten.

23 januari 1991 hade de lettiska myndigheterna godkänt Frälsningsarmén som en juridisk person och den 15 november 1994 beslutade det internationella högkvarteret i London att Lettland skulle vara en del av det svenska territoriet.

Regelbundna besök gjordes vid olika sjukhus, barnhem, internatskolor och fängelser. Tusentals människor kom till Frälsningsarmén för att få materiell och lekamlig hjälp men även för enskilda samtal. En lärare från dövskolan kom en dag och frågade om vi hade någon verksamhet där hennes elever kunde vara med och då blev söndagsskolan en naturlig grupp att vara i. Här började vårt arbete bland de döva. I Rigas stadsdelsnämnd deltog jag i den kommission som arbetade med minderåriga som hade blivit omhändertagna av polisen. Barn satt häktade och polisen behövde hjälp för att lösa problemen. I en del av Frälsningsarméns fastighet kunde vi också börja en ombyggnation och bereda plats för några pojkar. Detta blev början till barnhemmet Leontine Gorks och Frälsningsarméns sociala arbete bland barn. Även några pojkar som bodde på pojkhemmet kom senare att flytta till Skangals skolhem.

Björn Stockman

Naturaliseringsprocessen har tagit fart

Det stora antalet icke-medborgare i Lettland har betraktats som problematiskt och bekymmersamt av omvärlden inte minst av EU och NATO. Lettland har fått stora resurser från internationellt håll för att avhjälpa problemet.

Sedan 1995 till och med år 2005, dvs under de senaste 10 åren, har drygt 104 000 av landets icke-medborgare erhållit lettiskt medborgarskap. Under de tre senaste åren kan en tydlig tendens till ökning av naturaliseringstakten observeras. År 2003 var det drygt 10 000, 2004 var det 16 000 som fick medborgarskap och år 2005 blev ett rekordår med drygt 19 000.

Naturaliseringsmyndigheten (Naturalizācijas parvalde) anger följande skäl som förklaring till den avsevärda ökningen:

- Lettlands inträde i EU, vilket ger medborgarskap i alla EU-länderna, lettiskt medborgarskap är därför värdefullt
- Ökad kunskap om medborgarskap i samhället i allmänhet
- Kostnadsfri undervisning i lettiska till dem som avser söka medborgarskap
- Samarbete mellan myndigheten, skolor och massmedia för att sprida kunskap och ändra attityd bland icke-medborgarna
- Myndighetens särskilda satsning på information till barnfamiljer om regler för medborgarskap till barn födda av icke-medborgare

Vilka är det då som söker medborgarskap?

Det är framför allt kvinnor som önskar bli medborgare. Kvinnorna utgjorde 65% år 2004 och 54% år 2005.

Åldersfördelningen – den största gruppen utgjordes av personer i gruppen 18-30 år. De yngre förknippar medborgarskapet med ökade möjligheter till utbildning, karriär och utlandsresor. Näst största gruppen är de i åldrarna 41-50 år och på tredje plats med bara obetydligt färre i antal är åldersgruppen 31-40 år.

När det gäller utbildning hör de flesta nya medborgarna till kategorin fullgjord gymnasieutbildning. De med akademisk utbildning kommer på andra plats.

Maija Grinbergs